

www.ketab.ir

فیلمسازی تجربی

دستگاه را بشکن و از نوبساز

کاترین ریمی

مترجمان: وحیداله موسوی

(استادیار دانشکده هنرهای دیجیتال، دانشگاه صداوسیما)

روناک رنجی

انتشارات ساقی

فیلم سازی تجربی

دستگاه رابشکن و از نو بساز

کاترین ریمی

مترجمان: وحیداله موسوی (استادیار دانشکده هنرهای دیجیتال، دانشگاه صداوسیما)،

روناک رنجی

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱، شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

ویراستار: محمد مرادی ناصر آباد

قیمت: ۱۸۵۰۰ تومان

لیتروگرافی و چاپ: صدف

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۰-۱۲-۹

در این کتاب اهلاى واژگان بر اساس دستور خط فرهنگستان زبان و ادب فارسی است.

حقوق چاپ و نشر برای انتشارات ساقی محفوظ است.

ریمی، کاترین - Ramey, Kathryn

عنوان و نام پدیدآور: فیلم سازی تجربی: دستگاه رابشکن و از نو بساز/مترجمان وحیداله موسوی، روناک رنجی؛ ویراستار محمد مرادی ناصر آباد.

تهران: ساقی، ۱۴۰۰، ۶۰۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۰-۱۲-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا

عنوان اصلی: Experimental filmmaking : break the machine . 2016

عنوان دیگر: دستگاه رابشکن و از نو بساز.

موضوع: سینما -- تهیه و کارگردانی -- دستنامه ها

Motion pictures -- Production and direction-- Handbooks, manuals, etc.

سینمای تجربی -- تهیه و کارگردانی -- دستنامه ها

Experimental films -- Production and direction-- Handbooks, manuals, etc.

شناسه افزوده: موسوی، وحیداله، ۱۳۵۷ -، مترجم

شناسه افزوده: رنجی، روناک، ۱۳۶۱ -، مترجم

رده بندی کنگره: PN۱۹۹۵/۹

رده بندی دیویی: ۷۹۱/۲۳۰۲۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۷۸۷۲۷

دفتر: ۸۸۸۰۴۸۴۶، فروشگاه: ۸۸۸۹۷۸۱۴، پخش: ۸۸۸۵۳۹۰۸

نشانی: تهران، میدان فردوسی، خیابان شهید سپهبد قرنی، شماره ۱۶

www.saghi.ir

۷.....	مقدمه مترجمان.....
۱۷.....	سیاسگزاری ها.....
۲۷.....	مقدمه.....
۳۳.....	فصل ۱- تخریب فیلم.....
۸۱.....	فصل ۲- آفرینش فیلم.....
۱۴۱.....	فصل ۳- چاپ اپتیک: آشنایی با چاپگر اپتیک جی کی.....
۲۰۷.....	فصل ۴- آزمایشگری های صوتی: ساخت میکروفون ها/ هک/ سیاب بازی ها.....
۲۵۳.....	فصل ۵- در سوپ ۱: ظهور دستی سیاه و سفید.....
۳۰۹.....	فصل ۶- در سوپ ۲: ظهور دستی رنگی.....
۳۴۱.....	فصل ۷- در سوپ ۳: ظهور دستی زیست بومی.....
۳۷۳.....	فصل ۸- کار در تاریکی: فیلم سازی بدون دوربین / چاپ تاریکخانه.....
۳۹۹.....	فصل ۹- چاپ اپتیک: خود انجام ده.....
۴۵۵.....	فصل ۱۰- عکاسی بدون عدسی: فیلم / ویدئو/ دیجیتال.....
۴۸۷.....	فصل ۱۱- کار گالری: فیلم به مثابه چیدمان.....
۵۱۵.....	فصل ۱۲- فیلم به مثابه پرفرمنس: گالری / سینما.....
۵۵۵.....	فصل ۱۳- گلیچ: درهم شکستن ویدئو/ دیجیتال.....
۵۸۹.....	نتیجه گیری: اجتماع خیالی / جماعت باوری مجازی.....
۵۹۷.....	فهرست اعلام.....

مقدمه مترجمان

بین تجربه‌گرایان و سینماگران تجربی شباهت‌هایی وجود دارد. همان‌گونه که تجربه‌گرایان بر شناخت حسی از پدیده‌ها و تجربه‌های مستقیم تأکید می‌کنند، سینماگران تجربی نیز بر مواجهه بی‌واسطه با مواد خام فیلم‌سازی، عموماً به‌تنهایی و به‌ندرت گروهی، تکیه می‌کنند. بنابراین، استقلال سینماگران تجربی ریشه در شیوه کار و مصالح مورد استفاده‌شان دارد که مستلزم زیباشناسی و کارکردهای متفاوتی است. فیلمسازان هنرمند عموماً با بودجه‌های اندکی که در اختیار دارند مدت زمان چشمگیری را صرف ساخت فیلم‌های‌شان می‌کنند. بهای پیشگامی و اتخاذ رویکردهای تازه و متفاوت، سختی‌ها و گمنامی‌هاست. آن‌ها خود را ملزم به آشنایی‌زدایی از پندارها و مفروضات پذیرفته‌شده در همه ارکان فیلم‌سازی می‌دانند. بنابراین، سینماگران خلاق تجربی پیام‌آوران آینده‌نگر و پیشگوی هنر هستند و دست‌آوردشان گسترش مرزهای هنر و صنعت است. به گفته استن برکیچ، آن‌ها می‌بینند؛ زیرا با چشمانی‌رها از قواعد پرسپکتیو و منطق ترکیب‌بندی و با تکیه بر قوه ادراک با جهان مواجه می‌شوند و خیانت تصاویر و سینما را بر ملا می‌کنند. آنگاه است که تجربه‌هایی متفاوت، چه برای آفریننده و چه برای مخاطب پذیرای فرم‌های غیرکلیشه‌ای رقم می‌خورد. آن‌ها روابط و نسبت‌های بین تصویر و کلام را جابه‌جایی می‌کنند، به تحریف یا نادیده‌گیری قواعد داستان‌گویی سینمای بدنه می‌پردازند و تلاش می‌کنند حساسیت قراردادی مخاطب را هدف قرار دهند و او را بیازارند، غافلگیر کنند، یا به تأمل

و دارند. فیلمسازان برجسته‌ای که از واژه آماتور برای توصیف کارشان استفاده می‌کنند، به دنبال ارجحیت بخشی به هنر در مقابل کالاوارگی و مصرف‌گرایی سینمای بدنه هستند. در این سینما صفت آماتور یک نشان افتخار در مقابل آن دسته از حرفه‌ای‌های ناخلاق سینمای بدنه است. بازگشت به صفر، به خودسینما و نیز گذر و فراتر رفتن از آن است. سینماگران تجربی تحت تأثیر جنبش‌های مدرنیستی و جریان‌های هنری پیشرو و منابع ادبی و هنری به خلق آثاری اصیل و خلاق پرداخته‌اند و امروزه در عصر پسا همه‌چیز، هم با بازگشت به گذشته و هم با آخرین فناوری‌ها و ابداعات نو، روح تازه‌ای به کالبد هنر و رسانه می‌دمند. گاهی روایت را یک سر کنار می‌گذارند، فیلم‌های کلاژ می‌سازند، به هجو آثار بدنه، به کاوش در ماهیت مصالح کارشان، به بداهه‌پردازی، به ماهیت مادی فیلم به عنوان یک رسانه و مراحل گوناگون فرایند تولید می‌پردازند. به طور کلی، فیلمسازان تجربی با ساخت سمفونی‌هایی درباره بزرگداشت ادراک و آزمایشگری ایمان به قدرت‌رهای بخش تجربه‌های غیر خطی و غیرروایی زیباشناسانه را استمرار می‌دهند. بنابراین، آن‌ها هدفی سیاسی را دنبال می‌کنند و در مقابل قدرت استعمارگرانه سینمایی می‌ایستند که همه‌چیز را به کلیشه‌ها و قالب‌هایی تکراری و آشنا تنزل می‌دهد تا همچنان ایدئولوژی حاکم تداوم یابد. حتی آنگاه که به داستان‌گویی روی می‌آورند هدفشان ساخت‌شکنی است. آن‌ها به مخالفت با روایتگری سنتی و جست‌وجوی شیوه‌های آوانگارد بازنمایی یا ضدبازنمایی می‌پردازند.

دستورعمل‌های هر فصل این کتاب، نحوه راهنمایی‌های فنی، مصاحبه با فیلمسازان و خالقان مطرح و برجسته این عرصه، نقشه‌های راهنما و اشارات گاه و بیگاه و بجای ریمی به تاریخ و خالقان و آثار دوران ساز فیلم تجربی همگی در خدمت خلق کیمیاگری در عصر دیجیتال‌سیم هستند. ریمی نظریه و عمل را با هم تلفیق و بر راهبرد «خودت انجامش بده» و خودمختاری و خلاقیت‌های نامحدود فردی و دسترس‌پذیری وسایل تکیه می‌کند. توضیحات و پیشنهادها ی ملموس و کاربردی او درباره شیوه‌ها و فرایندهای جایگزین ساخت، ظهور و توزیع آثار از نقاط قوت این کتاب است. ریمی ذیل هر یک از فصل‌ها بر شیوه‌های خلاقانه و گوناگون دستکاری‌های خلاقانه

مصالح و جنبه‌های کارگاهی فیلم تجربی تأکید می‌کند. لحن ترغیب‌کننده و پرشور و خطاب‌های مستقیم و دوستانه و دلسوزانه او به خوانندگان، در تقابل با لحن تحکم‌آمیز یا دستورعمل‌های خشک و بی‌احساس کتاب‌های راهنمای فیلم‌سازی است. در انتهای فصل‌ها مصاحبه‌ها و پرسش‌های الهام‌بخش او با متخصصان این عرصه سبب می‌شود ابعاد گوناگون نظری و عملی سینمای تجربی و ویژگی رسانه و وسایل مورد استفاده و نسبت‌های آن با نهادهای دیگری مانند اجتماعات فیلم تجربی، اجتماع یا جامعه، پخش‌کننده‌ها و سینماداران شفاف شود. او در پرسش‌هایش از مصاحبه‌شوندگان به موارد مهمی مانند تعریف و چیستی فیلم تجربی، هویت کاربران و هنرمندان این عرصه، نظام‌های تولید و توزیع و نمایش می‌پردازد.

کاترین ریمی نویسنده کتاب از نسل جدید فیلمسازان تجربی است و رویکرد او جدا از فیلمسازان پیشین تجربی نیست. او از زیباشناسی «خودت انجامش بده» پیروی می‌کند، دائم لزوم توجه به صرفه‌جویی و بهترین کاربرد امکانات موجود را یادآور می‌شود، بر خلاقیت‌ها و آزمایشگری تأکید می‌کند و به کاوش در رسانه‌ها و مصالح مادی دسترس‌پذیر، از فیلم سلولوئیدی ۸م و ۱۶م تا ویدئو و در نهایت رسانه‌های دیجیتال، می‌پردازد. او تلاش می‌کند خواننده و کاربر کتاب را به چالشی زیباشناسانه و اقتصادی با مواد خام مختلف و رسانه وادارد. کتاب ریمی راهنمایی فنی برای کشف امکانات گوناگون فیلم است. بخش‌های مختلف و جذاب این کتاب ابعاد متعدد فیلم‌سازی تجربی را پوشش می‌دهند. ریمی بارها بردهای غیرانسانی دست‌اندرکاران سینمای بدنه که تلاش می‌کنند سینما به وسیله و رسانه‌ای دور از دسترس برای کاربران مشتاق و خلاف جریان بدل شود، به مقابله برمی‌خیزد. او بر بی‌واسطگی آزمایشگری با مواد و مصالح، ادراک به عنوان کنش، آشنایی زدایی از قالب‌های روزمره، قدر و اعتباردهی به مخاطبان و کاربران کتاب، آزمایشگری بدون توجه به محدودیت‌ها و تلاش برای بیان شخصی هنرمند تأکید می‌کند. ریمی با تکیه بر ابزارها و وسایل روزمره و گاهی خانگی برای ساخت آثار خلاقانه دست‌ساز و متمایز، رویکردهای جایگزین خلاقانه در سینمای تجربی را به مخاطبان و علاقه‌مندان سینمای تجربی معرفی می‌کند. او که استادیار کالج امرسون است در این راه علاوه بر ارائه

کامل شیوه‌های عملی فیلمسازی در جای مناسب از ارائه اطلاعات و طرح مسائل علمی و نظری این حوزه نیز فروگذار نکرده است. حاصل قدرت‌یابی، اعتماد به نفس و خودمختاری خالقان و کاربران و گزینه‌های گوناگون پیش روی آن‌ها، بدون هیچ اجباری برای کسب مشروعیت و مجوز از صنعت یا هر نهاد رسمی است. بدین گونه ایمان به سینمای روایتی و تجاری رسمی و حقانیت و مشروعیت آن به پرسش گرفته می‌شود.

هدف مترجمان از ترجمه این راهنمای عملی ارزشمند انتقال مفاهیم فهم‌پذیر و درعین حال وزین به کاربران نظری و عملی سینمای تجربی است. عموماً برخی کاربران تصویری صحیح از مفهوم سینمای تجربی ندارند و گاهی این سینما را به برخی حیطه‌های گزینشی محدود کرده‌اند. گاهی برخی «صاحب‌نظران» چنان از واژه‌ها و مفهوم‌پردازی‌های پیچیده و مبهم استفاده می‌کنند که نه تنها تصویری دست‌نیافتنی از سینمای تجربی در ذهن شنوندگان یا مخاطبان‌شان شکل می‌گیرد؛ بلکه آن‌ها را از تحقیق و تتبع در این زمینه‌گریزان می‌کند. حال آنکه فصل‌های گوناگون این کتاب مؤید این واقعیت هستند که سینمای تجربی مفهومی گسترده و درعین حال ملموس و واجد چارچوب و اصول است. کاربران این کتاب می‌توانند با راهبرد «خودت انجامش بده»، ایده‌پردازی‌ها و خلاقیت، استفاده بهینه از امکانات بالقوه و دسترس‌پذیر، تشکیل اجتماعات یا انجمن‌های هسته‌ای، ارتباط با متخصصان سینمای مستقل، آزمایشگری‌ها، پیگیری‌ها و کاوش‌ها گامی در شکل‌گیری و تداوم سینمای تجربی در کشور بردارند.

دلیل انتخاب و ترجمه این کتاب که به همت نشر ساقی منتشر شده پرکردن بخشی از خلأ موجود درباره شناخت و کار بست سینمای تجربی در ایران و باورهای گاهی نادرست و نه چندان دقیق در این زمینه است. از سینمای آغازین تا کنون هنرمندان و فیلمسازان با تجربه و ورزی‌ها مدام مرزهای سینما را بسط داده‌اند و رویه‌های پیشگام و جایگزینی مطرح کرده‌اند. سینمای بدنه و حیطه رسانه‌های سمعی و بصری نیز تمهیدات و کار بست‌های آنان را جذب کرده و به کار گرفته‌اند. این تجربیات اثبات می‌کنند که سینماهای تجربی پویا و کنشگر رابطه درهم‌تنیده‌ای با تحولات بیانی سینماهای بدنه دارند. در سینمای ایران به جز تجربیاتی انگشت‌شمار در این زمینه کاری انجام نگرفته است. عموماً بنا به برداشتی

نادرست سینمای تجربی را حوزه سینمای آماتوری به مفهوم جایگاه نخستین تجربه فیلمسازان قلمداد کرده اند. در حالی که تمرکز بر سینمای تجربی و شاخه‌های نامحدود و متنوع آن نه تنها باعث پرورش هنرمندان خلاق در زمینه هنرهای تجسمی، دیجیتال و سینما خواهد شد؛ بلکه به رشد و پویایی تمامی حوزه‌های فیلمسازی و رسانه‌ها منجر خواهد شد. در جریان ترجمه از رهنمودهای خانم‌ریمی و برخی فیلمسازان مصاحبه‌شونده در کتاب بهره گرفته شده است. مترجمان کوشیده‌اند تا نهایت دقت در برگردان اسامی افراد، فیلم‌ها، تکنیک‌ها و اصطلاحات متعددی که اغلب برای اولین بار به فارسی برگردانده شده‌اند صورت گیرد و همواره مشتاقانه از پیشنهادها و انتقادات خوانندگان این کتاب استقبال خواهند کرد.